

- A pártépítés néhány kérdése
- Pályázat, pályakezdés: gondok
- Ötven éve halt meg Ady
- Állami vezetés, pártvezetés összhangja
- Hyde Park: vitarovat
- Albérleti iroda albérletben

SZEGEDI

Egyetem

VII. évf. 1. szám

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LAPJA

1968. február 16.

Mechanizmus 1968

Beszélgetés dr. Tóth Károssal, orvosgyetemünk rektorával

A napokban jelent meg a Statisztikai Hivatal elemzése az újságok hasábjain 1968, az új gazdasági mechanizmus első éve eredményeiről, a népgazdaság mérlegéről. Az első év tapasztalatairól kérdeztük meg a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektorát, dr. Tóth Károly tanácskezelő egyetemi tanárt. Mit jelentett, s milyen változást hozott a gazdaságirányítás reformja az egyetem életében?

Új szellem érvényesül a gazdálkodásban

— Azt mondanám, amit már a reform bevezetésének előkészületei során is sokszor leszögeztünk — kezdte Tóth Károly —, hogy költségvetésből gazdálkodó szerveknél, intézményeknél — amilyen az egyetem is — a reformnak természetesen nem lehetnek olyan kihatásai, mint például termelő üzemekben. Arra kellett törekednünk — s úgy érzem, ez sikerült —, hogy a változások szelleme érvényesüljön munkánkban. Annak következtetés akarása, hogy az új körülmények között még jobban oktassunk, még jobb szakembereket képezzünk. A gazdálkodás rendjében alapvető változás nem történt. Továbbra is költségvetésből gazdálkodunk. Lényeges azonban, hogy a költségvetési keret felhasználását megkönnyítették a rovatosítás eddigi merev értelmezésének lazításával. Lényegében egyetlen szigorú megkötés maradt csupán: a dologi felhasználásra (felújítás, műszerezés stb.) biztosított keret csak erre a célra lehet felhasználni, s ugyanígy a személyi (bérkeret) célú keretösszeg is általában csak erre használható fel. Természetesen a változások bevezetése után a gyakorlat számos részlet-problémát vetett fel, amelyek megfontolása a következő évek sikeres munkája szempontjából is kívánatos. Egyik ilyen dolog a tanszéki megtakarítások, a takarékos gazdálkodás jutalmazásának kérdése, annak eldöntése, mi a tényleges és mi az átmeneti megtakarítás, egyáltalán tapasztalatok híján problémának tűnik a megtakarítás helyes értelmezése is. Az első évnek mindenestre pozitívuma e bizonytalanságok mellett is, hogy egyetemünk legtöbb intézete felelősséggel és körültekintően gazdálkodott a költségkeretek ráeső hányadával.

A bér-gazdálkodás és káderpolitika új vonásai

— A gazdaságirányítás reformja az egyetem viszonyai között talán leghatározottabban a személyi kérdésekben, a bér-gazdálkodás és a káderpolitika összefüggésében érezteti hatását. Döntő változás, hogy a központi káderirányítás megszűnt; a középkáderektől az oktatókig lényegében mindenki „szabadúszóvá” lett. Sajnos, az a körülmény, hogy noha 1968. januárjától az új irányítási rendszer szellemében kellett működnie, a szakminisztérium végrehajtási utasításai csak az év közepére láttak napvilágot, nehezítette e változások teljes, maradéktalan érvényesülését az első évben. Egyetemünk maga dolgozott ki az általános irányelvek alapján az év elején egy működési irányelvet, amelyben meghatároztuk munkánk mind gazdasági, mind személyi kereteit, szervezetét, működési formáit. Az egyetemi

temi újság le is közölte annakidején. Előleptetések évente egyszer, januárban vannak (így a bér-gazdálkodás is könnyebb). A tanárségek kinevezése a kari dékán, adjunktusoké a rektor, docenseké a szakminisztérium, egyetemi tanároké pedig a minisztertanács hatásköre. Úgy érezzük, a reform szellemében sor kerülhetne további decentralizálásra is. Sok vitára adott okot az intézetvezetői megbízás maximálása. Intézetvezető professzoraink közül néhányan hangot adtak annak az érzésüknek, hogy az öt évre szóló megbízás sem az intézeti munka körülményei, sem az intézetvezető tekintélye, szerepének súlyának jelentősége szempontjából nem mondható szerencsésnek és célszerűnek. Persze, ha figyelembe vesszük, hogy a maximálás nem zárja ki az intézetvezetői megbízás öt év utáni meghosszabbításának lehetőségét, akkor indokolatlannak tűnik ez az aggodalom.

A hallgatókat érintő változásokról

— Az 1968-as év különösen tanulságos volt számunkra a hallgatókat érintő változások gyakorlati alkalmazása szempontjából. A szabad pályázati rendszer pozitívumai mellett néhány — elsősorban az egyetemnek az elhelyezésben való részvételét érintő — problémát vetett fel. Azontúl, hogy a végzeteket képességeiknek megfelelő ajánlással látuk el, hogy tanácsadó-felvilágosító munkát végeztünk, hogy tanácsadó bizottságot hoztunk létre, amely a pályázó minden oldalú (tanulmányi osztály, pártbizottság, KISZ, oktatói kar) minősítését elvégezte — tudomásul kellett vennünk, hogy a kinevező szervek véleményünket csak a magukéval egyező álláspont esetén vették általában figyelembe. *Noha konkrétan csak egy-két esetről volt tudomásunk, az a véleményünk, hogy az érvényben levő elhelyezkedési szabályok kijátszására van lehetőség.* Szükséges további finomításuk: kívánatosnak tartjuk például, hogy a többlépcsős elhelyezkedés minden fokozatában a kinevező szervek megkérdezzék az egyetem véleményét a pályázóról. Egyetemünkön kísérleti jelleggel 1969 februárjában életbe lép az új ösztöndíj- és tandíj-rendszer. *Alapvető fontosságúnak tartom, hogy a régi kereteken belül maradván ugyan, de döntően megváltozik a teherviselés aránya.* Az eddiginél sokkal jelentősebb mértékben teszünk különbséget jó tanulók és rossz tanulók között. Sokkal alaposabban felmérjük a szülők kereseti körülményeit, az egy főre jutó családi jövedelem reális voltát, hogy a szociális jutások megállapítása is valóságos feltételek alapján történjen meg. Meggyőződésem, hogy a differenciáltabb kategorizálásnak munkára serkentő hatása lesz, bár a szociális juttatások és a tanulmányi ösztöndíj arányát továbbra is problematikusnak érzem.

— Ezúton kívánok a lap minden olvasójának, egyetemünk dolgozóinak, ifjúságának eredményes munkát az 1969-es esztendőben. Hiszem, hogy egyetemünk tovább fejlődik, gazdálkodásunk tovább javul, munkánk hatékonysága tovább növekszik ebben az évben, ha lehetőségeink maximális kihasználására a takarékos gazdálkodás, rezsink további csökkentése mellett is képesek leszünk

Itt az új ösztöndíj

Hosszú előkészítő munka, viták sora előzte meg a döntést: 1969 februárjától egyelőre kísérletként az ország néhány felsőoktatási intézményében érvénybe lép a megreformált, új ösztöndíj-rendszer. Tanúi voltunk valamennyien a változások kialakulásának. Hiszen azok az észrevételek, javaslatok, amelyek a KISZ-alapszervezeti taggyűlésektől egyetemi tanácsülésekig, a felsőoktatási intézmények főhatóságainak fórumaitól a KISZ Központi Bizottsága plénumáig megfogalmazódtak és elhangzottak felszólalásokban és előterjesztésekben, határozati javaslatokban végül is helyet kaptak az új ösztöndíj-rendszer elveiben is. Részesei voltunk tehát valamennyien e reform előkészítésének, megvalósításának, lehetővé tette ezt a változások demokratikus, valamennyi érdekelt véleményét meghallgató és érvényesítő, lelkiismeretes kialakítása.

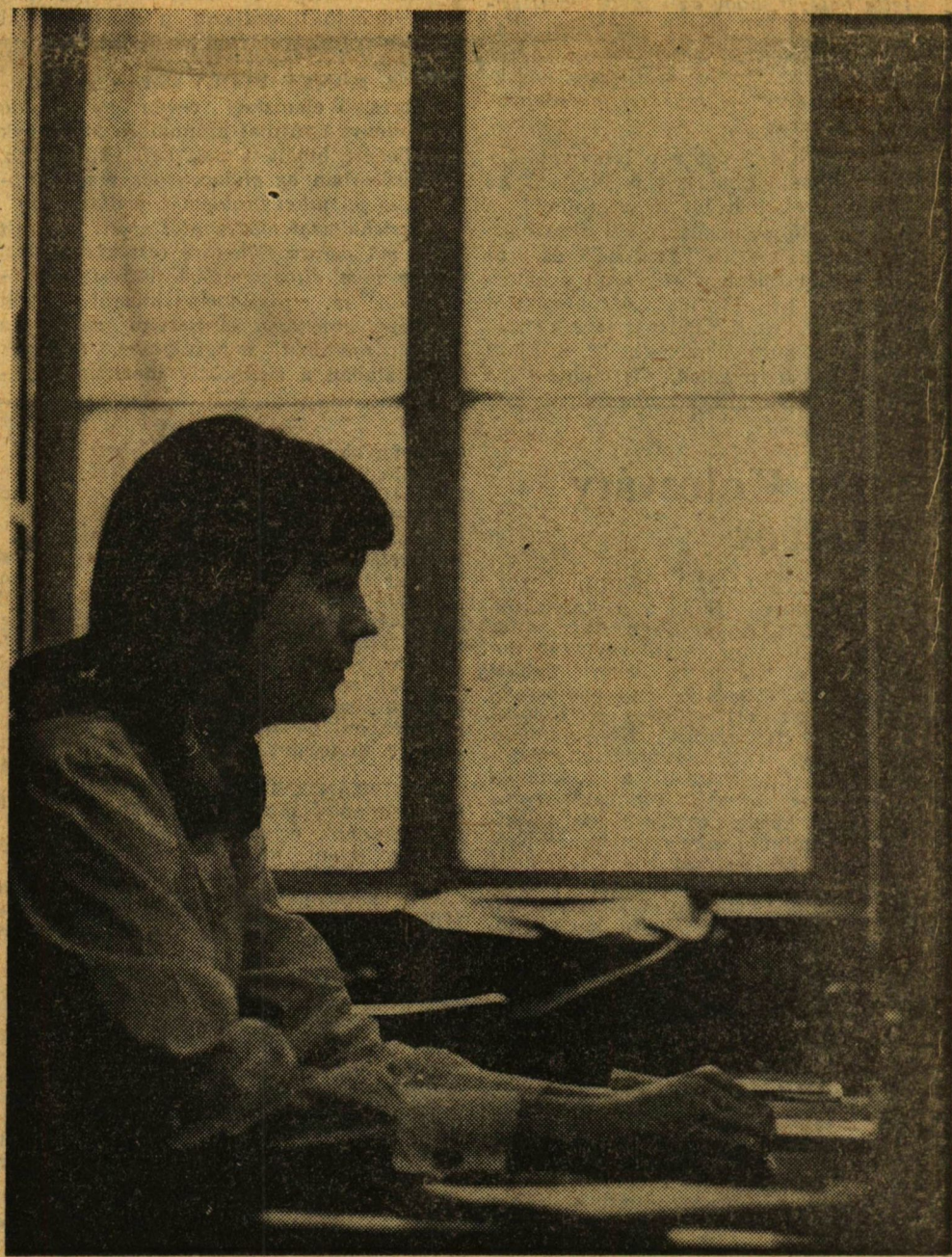
A József Attila Tudományegyetem és a Szegedi Orvostudományi Egyetem is azon intézmények közé tartozik, amelyek részesei e döntő kísérletnek. Hiszen vélemények pergőtűzében kristályosodtak ki a változtatások elvei. S helyességükről csak az élet gyakorlata győzheti meg a kételkedőket.

Mi tette szükségessé az ösztöndíj-rendszer megváltoztatását? Arról van szó csupán, hogy a gazdaságirányítás reformjának afféle függeléké-ként került sor e változtatásokra? Hogy valamilyen reformálási inger következménye lenne az ösztöndíj-rendszer megváltoztatása? Meggyőződésünk, hogy nem ez az igazság. Nem vagyunk meggyőződve arról, hogy a tanulmányi munka színvonalának emelkedése, a tanulmányi fegyver erősödése, a társadalmi-közéleti érdeklődés, az aktivitás növekedése pusztán anyagi eszközök segítségével függne. De az a tény, hogy a régi ösztöndíj-rendszer nem disztinált kellően jók, jobbak és kiemelkedők között, hogy az ösztöndíj-határok sokkal inkább az átlagos, közepesnél teljesítményekhez idomultak, és sem fölfelé, a kiemelkedően jó eredmények irányában, sem lefelé, a gyenge, vagy éppen elégtelenül rossz tanulmányi munka irányában nem tettek határozott, s nyilvánvalóan indokolt különbségeket. S nemkülönben a szociális juttatások, segélyek, rendkívüli támogatások

odaftélésében sem érvényesültek kellő határozottsággal, egyértelműséggel ezek az elvek. Az, hogy a KISZ-nek az eddiginél nagyobb hatáskört és beleszólási lehetőséget biztosít az új rendelet a szociális juttatások odaftélésében, hogy a tanulmányi eredmények az eddiginél lényegesen nagyobb eltérésekkel járnak majd az ösztöndíjak összegének megállapításában; hogy a jó tanulmányi munka mellett fokozottabban érvényesül a támogatás mértékének megállapításában a hallgatók mozgalmi aktivitásának, társadalmi-közéleti tevékenységének mérlegelése is — mindez meggyőzően az új ösztöndíj-rendszer mellett érvel.

A viták természetesen folytatódnak tovább. A gyakorlati megvalósítás során. Ha azonban az ösztöndíj-reform elvei nem torzulnak, nem változnak el ebben a megvalósulásban, a kísérlet minden bizonnyal sikerülni fog.

A februártól életbe lépett új ösztöndíj-rendszerrel néhány jellemző adat. A korábbi három kategória helyett a szülők anyagi helyzete szempontjából az új rendszer öt kategóriát különböztet meg. Az első csoportba tartozók (egy főre eső jövedelem 500 forintnál kevesebb) 300 forint szociális segélyt kaphatnak, s kollégiumi és étkezési díjuk 50 forint. A második csoport (500—800 forint között) szociális segélye 300 forint, kollégiumi és étkezési térítése 100 forint lehet. A harmadik kategória (800—1100 forint között) szociális segélye 200 forint, kollégiumi és étkezési térítése 250 forint. A negyedik csoportba esők (1100—1500 forint között) 100 forint szociális segélyt kapnak, s térítésük 500 forint. Az ötödik kategória (1500 forint felett az egy főre jutó jövedelem) nem kap szociális segélyt, s 700 forintot térít kollégiumért és étkezésért. Az új rendszer lehetővé teszi, hogy a kis jövedelmű szülők gondtalanabban taníthatassák gyermeküket. A nagyobb jövedelmű szülők gyermekei viszont tanulmányi eredményük javításával csökkenthetik szülei terheit, mivel az ösztöndíjak a tanulmányi eredményhez igazodnak. S még egy jellemző tény: az új ösztöndíj-rendszer alapján a hallgatóság több mint felének lesz előnyösebb a helyzete, mint korábban volt, s csak egyötödének kell az eddiginél nagyobb összeggel hozzájárulnia taníttatása költségeihez.

VIZSGA * VIZSGA * VIZSGA

Feszült pillanatok jellemezték a vizsgaidőszakot. Lejárt a kényelmesség kora, az új ösztöndíj-rendszer Szegeden már februártól kezdve belenyúl a zsebekbe. S hogy kivesze-onnan néhány százast, vagy betesz-e — ez azon a másfélmillió percnél, mely ismét döntött három intézményünk hallgatóinak tudásáról. Öt ezer vizsgázó — húsz ezer vizsga — aki nem hiszi számoljon utána — amíg a dékáni hivatalok az utóvizsgák adatait is feldolgozzák, ez a számítási alap. Még néhány nap és megtudjuk, hogy az ötezer közül hány hallgatónak nevet s hánynak sír a szeme. Soha ilyen nagy számolgotást nem láttak még ezek az öreg falak: mintha nem is bölcsész, jogász, orvos, de csupa matematikus készülne a jövőre Szegeden. S talán ennek a nagy számolgotásnak köszönhető, hogy — ha pontos adatok nincsenek is még — általában javultak a vizsgátlagok, csökkent az utóvizsgák száma.